

Ochrona ptaków i nietoperzy

2018-03-13

Remonty „z głową”

Jak przeprowadzić prace modernizacyjne zgodnie z prawem, a jednocześnie bezpiecznie dla towarzyszących ludziom gatunków ptaków i nietoperzy?

1. Zaplanuj prace na czas, który będzie bezpieczny dla ptaków lub nietoperzy

To jest szczególnie ważne. W zależności od planowanego zakresu robót, część z nich, a nawet całość, można zrealizować w czasie, który będzie bezpieczny dla ptaków lub nietoperzy. Prace remontowych zwykle nie planuje się z dnia na dzień, więc warto uwzględnić, że w remontowanym budynku mogą mieszkać chronione zwierzęta.

2. Dowiedz się czy i jakie gatunki zwierząt zamieszkują budynek oraz czy są w nim miejsca, które w przyszłości mogą zostać przez nie zajęte

Planując wcześniej prace remontowe można w odpowiedniej porze roku (w okresie rozrodu ptaków i nietoperzy czy okresie zimowania nietoperzy) dokonać tzw. inwentaryzacji przyrodniczej. Powinna być ona wykonana przez osobę z wiedzą z zakresu biologii i ekologii gatunków, które mogą zamieszkiwać budynki. Wykonanie inwentaryzacji może pomóc zaplanować terminy prac tak, aby zostały przeprowadzone sprawnie i nie były szkodliwe dla zwierząt. Zminimalizuje to także koszty, ponieważ nie będzie ryzyka wstrzymania prac prowadzonych bez zezwolenia czy zapłacenia grzywny z tytułu popełnienia wykroczenia. Zdarzają się też przypadki, że mimo obecności ptaków i nietoperzy wokół budynku, nie jest on przez nie wykorzystywany. Dotyczy to głównie gatunków bytujących na drzewach. Warto więc robić ekspertyzy.

3. Zabezpiecz miejsca występowania zwierząt i wystąp o odpowiednie zezwolenie

Jeśli przeprowadzona inwentaryzacja przyrodnicza wykaże obecność miejsc, które mogą zostać zajęte przez ptaki lub nietoperze (w szczególności szczeliny w elewacji i przestrzeń stropodachu), należy je we właściwym czasie (np. po zakończeniu okresu rozrodu ptaków, po okresie zimowania nietoperzy) zabezpieczyć przed możliwością ich zajęcia przez zwierzęta w kolejnym sezonie (np. przez zamknięcie wlotu kratką). Jeśli inwentaryzacja potwierdziła obecność zwierząt (fakt odbycia rozrodu ptaków lub nietoperzy, bądź zimowania nietoperzy), miejsca takie są siedliskami gatunków, a więc podlegają ochronie prawnej i na ich zabezpieczenie, a docelowo często zniszczenie poprzez trwałe zamknięcie, należy uzyskać zgodę właściwego miejscowo regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

4. Zachowaj czujność

Nawet w przypadku, kiedy ekspert nie stwierdzi obecności gatunków chronionych w trakcie inwentaryzacji przyrodniczej, a potencjalne miejsca zostaną zabezpieczone przed zasiedleniem przez zwierzęta, może się zdarzyć, że w trakcie prac jakiś gatunek ptaka przystąpi do rozrodu w remontowanym obiekcie. Należy o tym poinformować wykonawcę prac i ustalić tryb postępowania w takiej sytuacji, np. kogo zawiadomić, jakie czynności wykonać lub od jakich się wstrzymać. W przypadku wcześniejszego uzyskania decyzji regionalnego dyrektora ochrony środowiska (np. na niszczenie siedlisk czy też płoszenie ptaków w okresie ich rozrodu i wychowu młodych), wykonawcę należy poinformować o warunkach posiadanego zezwolenia, udostępnić kierownikowi budowy kopię decyzji oraz zobowiązać go do odpowiedniego poinstruowania pracowników. Można też zabezpieczyć się przed „niespodziankami” zatrudniając nadzór przyrodniczy - ornitologa, a w przypadku obecności nietoperzy, chiropterologa, który będzie odpowiedzialny za dogładanie prac i przekazywanie bieżących wskazań wykonawcy.

5. Zrób coś „ponad”

Ptaki i nietoperze to sprzymierzeńcy ludzi w walce z uciążliwymi owadami. Po zakończonym remoncie - korzystając z rozstawionych rusztowań - warto zastanowić się nad zawieszeniem kilku skrzynek lęgowych dla jerzyków, wróbli czy nietoperzy. Zwierzęta z pewnością odwiedzają się zjadając owady.

Ptaki i nietoperze w naszym sąsiedztwie to gatunki pod ochroną

Ptaki i nietoperze są trwale związane z obiektami budowlanymi. Często nawet nie zdajemy sobie sprawy, że dzielimy z nimi miejsce zamieszkania. Ptaki widujemy tylko przesiadujące na drzewach, dachach czy parapetach, a nietoperzy nie widzimy wcale. Nieświadomość ta trwa do momentu, kiedy budynek musi zostać wyremontowany. Wtedy często następują ptasie i nietoperzowe dramaty - strącane są gniazda z jajami, stropodachy są zamykane, mimo obecności w nich żebrzących o pokarm piskląt, szczeliny w elewacji są zaklejane i zamalowywane, mimo śpiących w nich nietoperzy.

Choć tylko niektóre zamieszkują w budynkach, wszystkie występujące w Polsce gatunki nietoperzy i ptaków są objęte ochroną prawną - nawet miejskie gołębie oraz „pospolite” wróble i kawki.

Chronionych ptaków i nietoperzy nie wolno:

- zabijać,
- okaleczać,
- płoszyć,
- niepokoić,
- niszczyć ich siedlisk - miejsc rozrodu, wychowu młodych, schronień (na czas dnia i w trakcie zimy, jak ma to miejsce w przypadku nietoperzy),
- utrudniać dostęp do nich - wyjątkiem jest gołąb miejski, którego siedliska i gniazda podlegają ochronie tylko w trakcie obecności piskląt w gnieździe.

Naruszenie zakazów obowiązujących w stosunku do gatunków chronionych bez odpowiedniego zezwolenia lub wbrew jego warunkom jest wykroczeniem i podlega karze grzywny, a nawet aresztu.

Przepisy chroniące ptaki i nietoperze bytujące w budynkach

- ustawa o ochronie przyrody
- rozporządzenie w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt
- ustawa o ochronie zwierząt
- ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie
- Prawo budowlane
- Kodeks karny

Jak reagować na nieprawidłowości

Nawet najlepsze przepisy nie zastąpią ludzkiej wrażliwości. Dlatego jeśli stwierdzimy, że zaplanowane lub trwające prace remontowe zagrażają występującym w budynku ptakom lub nietoperzom - reagujemy. Rozmowa i okazanie folderu informacyjnego wykonawcy prac, władzom spółdzielni lub wspólnoty mieszkaniowej mogą wystarczyć do przerwania prac zagrażających zwierzętom, zasięgnięcia fachowej porady i dokończenia robót w zgodzie z przepisami. Jeśli jednak okaże się, że to nie wystarczy, można powiadomić policję i - w miarę możliwości - zrobić zdjęcia prezentujące nieprawidłowości. Często dopiero pojawienie się służb mundurowych pozwala na szybkie, chociaż doraźne, wstrzymanie prac zagrażających ptakom i nietoperzom.

Jedynym podmiotem mogącym trwale wstrzymać prace budowlane jest powiatowy inspektor nadzoru budowlanego, którego również należy zawiadomić o toczących się pracach budowlanych, bezpośrednio zagrażających zwierzętom.

Często pierwszym podmiotem, do którego zgłaszane są informacje o remontach i pracach modernizacyjnych zagrażających zwierzętom jest właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska - i oczywiście można to robić. Regionalny dyrektor może wszcząć postępowanie dotyczące wystąpienia szkody w środowisku. Jednak organy ochrony przyrody nie mają takich uprawnień, jakie przysługują policji (np. legitymowania osób i żądania informacji), dlatego też nie mają możliwości podjęcia natychmiastowej interwencji w terenie, zaraz po otrzymaniu zgłoszenia. W trakcie interwencji cenna jest często każda minuta, dlatego pierwszym krokiem do ochrony ptaków i nietoperzy jest wyrażenie sprzeciwu i zawiadomienie policji.

Zwierzęta na i w budynkach oraz miejsca, która najczęściej wykorzystują

Gatunki ptaków najczęściej gniazdujące na i w budynkach:

- oknówka (lęgi: kwiecień/maj - sierpień),
- jerzyk (lęgi: maj - sierpień),
- wróbel, mazurek (obecność: cały rok, lęgi: marzec - sierpień),

- pustułka (obecność: cały rok, lęgi: marzec/kwiecień – lipiec),
- kawka (obecność: cały rok, lęgi: marzec/kwiecień – czerwiec),
- gołąb miejski (obecność i lęgi: cały rok);

Nietoperze w budynkach:

- kolonie rozrodzce: mroczek późny, nocki, karliki,
- zimowanie: borowiec wielki, mroczek posrebrzany, mroczek późny, karliki;

Wykorzystywane miejsca:

- stropodach: jerzyk, kawka, wróbel, gołąb miejski, nietoperze (zima),
- szczeliny w elewacji: jerzyk, wróbel, mazurek, nietoperze (zima),
- miejsca związane z rurami spustowymi: jerzyk, wróbel, gołąb miejski,
- strych: gołąb miejski, nietoperze (lato),
- wnętrza balkonowe i okienne: oknówka, gołąb miejski, pustułka;

Pliki do pobrania:

[Ptaki i nietoperze w miastach - plakat A3](#) (plik PDF, 1,67 MB)

[Ptaki i nietoperze w miastach - plakat A4](#) (plik PDF, 1,64 MB)

[Ptaki i nietoperze w miastach - folder 360x170 mm](#) (plik ZIP, 9,41 MB)